

19 291

Parlementaire Assemblée van de NAVO

Nr. 36

VERSLAG VAN DE VOORJAARZITTING 2005

Vastgesteld 1 september 2005

De Parlementaire Assemblée van de NAVO heeft van 27 tot en met 31 mei 2005 in Ljubljana, Slovenië, haar voorjaarszitting gehouden. Aan de zitting namen naast delegaties uit de 26 NAVO-lidstaten ook geassocieerde delegaties (zonder stemrecht) uit Armenië, Azerbeïdjan, Finland, Georgië, Kroatië, Macedonië, Moldova, Oekraïne, Oostenrijk, Rusland, Zweden en Zwitserland deel; en voorts Mediterrane geassocieerde delegaties uit Algerije en Marokko; verder waarnemers uit Bosnië-Herzegovina, Israël, Japan, Kazakstan en Servië-Montenegro; parlementaire gasten uit Jordanië en Mauretanië en van de Palestijnse wetgevende raad; en vertegenwoordigers van het Europees Parlement, de assemblee van WEU en de assemblee van de Raad van Europa. De Nederlandse delegatie naar deze zitting bestond wat de Eerste Kamer betreft uit de leden Van Gennip (CDA, voorzitter van de delegatie), Hoekzema (VVD) en Middel (PvdA), en wat de Tweede Kamer betreft uit de leden Van Winsen (CDA) en Koenders (PvdA).

Het programma van de zitting was als volgt:

- Vrijdag 27 mei: vergaderingen van de griffiers van de delegaties en van het NATOPA-Russia Parliamentary Committee. 's Avonds heeft ambassadeur Henneman de delegatie ontvangen.
- Zaterdag 28 mei: vergaderingen van de Commissie voor de Civiele Dimensie van Veiligheid, de Commissie voor Defensie en Veiligheid en de Commissie voor Economie en Veiligheid.
- Zondag 29 mei: vergaderingen van de Politieke Commissie en de Commissie voor Wetenschap en Technologie.
- Maandag 30 mei: vergadering van het Standing Committee; excursie naar de grotten van Postojna, aangeboden door de gastheren.
- Dinsdag 31 mei: plenaire vergadering.

Standing committee

Het committee heeft aan Algerije, Israël, Jordanië en Mauretanië de status van Midderraan geassocieerd lid toegekend en aan de Palestijnse wetgevende raad de status van waarnemer.

Algemene Commissies (general committees)

Hieronder worden de onderwerpen vermeld die in de vergaderingen van de algemene commissies aan de orde zijn geweest.

Commissie voor de civiele dimensie van veiligheid

- Veiligheid in Centraal-Azië. In dit verband is het rapport *NATO and Kazakhstan*, algemeen rapporteur de heer Rebelo (Portugal), besproken en waren de heren Rashit, senator van de republiek Kazakstan, over *security issues in Central Asia*, en Toktarkhan, lid van de Mazhilis (tweede kamer) van de republiek Kazakstan, over de rol van de NAVO in Centraal-Azië, gastsprekers.
- Het rapport *Protection of Minorities in the Caucasus*. Rapporteur: de heer **Middel**.
- Beveiliging tegen chemische, biologische en radioactieve bedreiging. In dit verband is het rapport *Chemical, biological, nuclear and radioactive threats: mechanisms for detection*, rapporteur Lord Jopling (Verenigd Koninkrijk), besproken en was de heer Powers, *senior fellow* bij het *Chemical and Biological Arms Control Institute*, gastspreker over *The Role of Parliamentarians in Homeland Security: a U.S. perspective*.

Commissie voor defensie en veiligheid

Rapporten:

- *NATO's Out-of-Area Operations*. Algemeen rapporteur: de heer Miranda-Calha (Portugal);
- *NATO's Ongoing Role in Balkan Security*. Rapporteur: de heer Smith (Verenigd Koninkrijk);
- *Progress on the Prague Capability Commitments*. Rapporteur: de heer Shimkus (Verenigde Staten)

Gastsprekers waren:

- de heer Erjavec, minister van defensie van Slovenië;
- de heer Pierce, directeur van het *Centre for the Study of Professional Military Ethics*, over *Training and Educating Military Forces for the ethical changes of the struggle against terrorism*;
- de heer Asmus, *executive director* van het German Marshall Fund, over *Reinventing NATO*.

Commissie voor economie en veiligheid

De rapporten:

- *Policy Implications of the Risk Society*. Algemeen rapporteur: de heer **Van Gennip**;
- *Economic Transition in the Middle East and North Africa*. Rapporteur: de heer Bodewig (Duitsland);
- *An Emerging China and the Transatlantic Economy*. Co-Rapporteurs: de heren Boozman (Verenigde Staten) en Gapes (Verenigd Koninkrijk).

Gastsprekers waren:

- de heer Xiang, hoogleraar internationale geschiedenis en politiek aan het *Graduate institute of International Studies* in Genève, over China en de NAVO;
- de heer Yousef, hoogleraar economie aan het *Center for Contemporary*

Politieke commissie

- Het onderwerp Veiligheid en de betrekkingen tussen de NAVO en de Europese Unie. In dit verband is het rapport *NATO-EU security Co-operation*, rapporteur de heer Minniti (Italië), besproken en is de heer De Wijk, directeur van het Clingendael *security and conflict program* en het Clingendael centre for strategische studies, als gastspreker opgetreden met als onderwerp *EU-NATO security relations*.

Verder de rapporten:

- *NATO's evolving Role in Post-Conflict Operations*: Algemeen rapporteur: de heer Koenders;
- *NATO and Persian Gulf Security*. Rapporteur: de heer Polenz (Duitsland).

Gastsprekers waren verder:

- de heer Cerar, staatssecretaris van buitenlandse zaken van Slovenië, over *NATO and South-East European security*;
- kolonel Thiele, bevelhebber van het *Zentrum für Transformation* van de Duitse *Bundeswehr*, over *Stability through Transformation*.

Commissie voor Wetenschap en Technologie

- Het onderwerp klimaatverandering in het gebied van de Noordpool. In dit verband is het rapport *Climate Change in the Arctic: a Challenge for the North Atlantic Community*, rapporteur de heer Nolin (Canada), besproken en is de heer Reiersen, directeur van het *Centre for International Climate and Environmental research*, opgetreden als gastspreker met als onderwerp *Climate change in the Arctic and the results of the Arctic Climate Impact assessment*.

Verder de rapporten:

- *The Security of WMD related material in Russia*. Algemeen rapporteur: de heer Nolin (Canada);
- *The Security Implications of Nanotechnology*. Rapporteur: de heer Ibrügger (Duitsland).

Gastsprekers waren verder:

- de heer Marsic, directeur van het *International trust Fund for Demining and Mine Victim Assistance*, over *Demining in South-East Europe; societal impacts and technical capabilities*;
- mevrouw Suotula, *staff officer for trust funds* op het hoofdkwartier van de NAVO, over *NATO Trust fund project for the destruction of anti-personnel landmines in Serbia and Montenegro*.

Plenaire vergadering

De vergadering is geopend door de voorzitter van de assemblee, de heer **Lellouche**. Hij herinnerde eraan dat de NAVO een dynamisch bondgenootschap is, dat zich sinds het einde van de Koude Oorlog voortdurend heeft aangepast aan nieuwe uitdagingen. De eerste transformatie bestaat eruit dat de NAVO door middel van een strategie van uitbreiding en partnerschap heeft gezorgd voor vergroting van de stabiliteit.

De NAVO ondergaat thans een tweede transformatie. Deze is nog niet voltooid maar heeft inmiddels wel geleid tot activiteiten van de NAVO in

Afghanistan en binnenkort ook in Darfur en mogelijk zelfs in het Midden-Oosten. De nieuwe transformatie is erop gericht om te waarborgen dat de NAVO niet slechts in staat is om de thans bestaande uitdagingen op het gebied van veiligheid het hoofd te bieden, maar tevens om haar politieke rol en relevantie te waarborgen.

Spreker noemde enkele vragen die nog moeten worden beantwoord. Hoe zullen de relaties er uit gaan zien tussen de NAVO, de Europese Unie en de Verenigde Staten? Hoe kunnen wij meer evenwicht tot stand brengen binnen het bondgenootschap wat betreft capaciteiten en het nemen van beslissingen? Hoe kunnen wij de tegenstrijdigheid aanpakken die bestaat tussen hen die willen dat de NAVO een centrale plaats blijft innemen in de transatlantische betrekkingen en hen die van mening zijn dat de coalitie wordt bepaald door de missie? Wat is het fundamentele bestaansrecht van de NAVO in de wereld van vandaag? De NAVO moet vragen als deze niet uit de weg gaan en de assemblee dient haar observaties en aanbevelingen hieromtrent kenbaar te maken.

Vervolgens is de vergadering toegesproken door de voorzitter van de Nationale Assemblee van Slovenië, de heer Cukjati, en de minister van buitenlandse zaken en de minister-president van Slovenië, de heren Rupel en Janša.

Daarna kreeg de secretaris-generaal van de NAVO, de heer **De Hoop Scheffer** het woord. Hij merkte onder meer op dat de NAVO niet langer een «euro-centrisch» bondgenootschap is – dat kan men zich niet langer veroorloven. In plaats van een geografische aanpak van de veiligheid, hanteert men thans een functionele aanpak. Dit betekent dat men problemen aanpakt ongeacht waar en wanneer zij zich voordoen, van vlootoperaties gericht tegen het terrorisme in het Middellandse-Zeegebied tot trainingsmissies in Irak. Dit vereist een ingrijpende herziening van de militaire capaciteiten. Ook vereist het een nieuwe manier van samenwerken met andere naties en instellingen.

De secretaris-generaal gaf een korte update van de belangrijkste onderdelen van de transformatie van de NAVO, te beginnen met de missies in Afghanistan en Irak. In Afghanistan wordt gewerkt aan de uitbreiding van de door de NAVO aangestuurde *International Security Assistance Force* in de vier westelijke provincies van het land. Men wil een tastbare bijdrage leveren aan de parlementsverkiezingen in september, wanneer aan het politieke proces van Bonn een einde komt. Men moet het ontwapenings-, demobilisatie- en reïntegratieproces en het nationale antidrugsprogramma blijven ondersteunen.

De productie van narcotica in een land als Afghanistan is een gecompliceerde aangelegenheid, niet in het minst omdat het de bron van inkomsten is voor veel Afghanen. Men wil bijdragen aan de oplossing van dit probleem, vooral met de hulp van de *Provincial Reconstruction Teams*. Toen president Karzai enige weken geleden het NAVO-hoofdkwartier bezocht, verzocht hij de NAVO met klem in zijn land te blijven na de verkiezingen in september. Het was de vaste overtuiging van de secretaris-generaal dat de NAVO de tijd in Afghanistan moet uitzitten teneinde de aanzienlijke vooruitgang kracht bij te zetten die gedurende de afgelopen paar jaar is bereikt. Ook moet men steun blijven verlenen in gebieden die van fundamenteel belang zijn voor de veiligheid van Afghanistan en onze eigen landen. Binnen het bondgenootschap bestaat op dit punt overeenstemming.

In Irak krijgt de democratie langzaam vorm en de NAVO moet al het mogelijke doen ter ondersteuning van de nieuwe regering door het

verschaffen van meer veiligheid. De trainingsmissie van de NAVO in Irak is thans operationeel en alle bondgenoten leveren op tenminste één van de vier volgende manieren een bijdrage: door middel van binnenlandse training; training in het buitenland; financiële contributies; donaties in de vorm van outillage.

Een andere plek van toenemende activiteit is Darfur. De NAVO is bereid om in te stemmen met het verzoek van de Afrikaanse Unie om logistieke ondersteuning te verlenen bij diens missie in Darfur. De voorzitter van de Unie, de heer Konaré, heeft twee weken geleden een ontmoeting gehad met de Noord-Atlantische Raad. Vorige week nog was spreker in Addis Abeba om te bespreken hoe de NAVO een waardevolle bijdrage kan leveren aan de ondersteuning die de Verenigde Naties, de Europese Unie alsook een aantal individuele landen de Afrikaanse Unie hebben aangeboden.

Een tweede punt was het militaire transformatieproces. Er is goede vooruitgang geboekt op verschillende terreinen. De militaire commandostructuur is gestroomlijnd en de *NATO Response Force* is in het leven geroepen. Dat is een goede ontwikkeling maar nog niet goed genoeg. Alles bijeen genomen beschikt de NAVO over een enorm aantal gevechtseenheden. Het ontbreekt aan voldoende ondersteuningstroepen en de mogelijkheden om deze gevechtstroepen hun werk te laten uitvoeren daar waar het gastland weinig ondersteuning biedt. De hoogte van de defensie-uitgaven is in veel gevallen nog niet toereikend om investeringen in deze noodzakelijke capaciteiten mogelijk te maken. Ook zijn ze voor veel landen niet toereikend om tegemoet te komen aan de vereisten voor modernisatie van hun strijdkrachten. Het probleem wordt nog groter door de kosten voor huidige operaties die worden gedragen door defensiebudgetten. Zeker is echter dat de NAVO, tot de vereiste capaciteiten beschikbaar zijn, niet effectief genoeg kan zijn daar waar we geconfronteerd worden met reële noodsituaties.

Een derde kenmerk van de NAVO van vandaag is de vastbeslotenheid om de partnerschappen met andere landen en organisaties te verdiepen en uit te breiden. De samenwerking met hen was essentieel voor het brengen van vrede en stabiliteit in de Balkan in de afgelopen tien jaar, zoals de operaties in Bosnië-Herzegovina en in Kosovo. Die samenwerking is thans van nog groter belang om de mondiale nieuwe bedreigingen van de veiligheid adequaat het hoofd te kunnen bieden.

Wat bovenal nodig is, is een solide strategisch partnerschap tussen de NAVO en de Europese Unie. Het gaat erom te zorgen dat de Unie een sterke partner wordt en geen tegenhanger. De secretaris-generaal meende dat de EU deze weg kan en moet inslaan. Hij constateerde onder de Europeanen een groeiend realisme en een toenemend besef van hetgeen de NAVO reeds biedt.

Spreker verwachtte dat groeiend realisme aan beide zijden van de Atlantische Oceaan zal bijdragen aan een hechtere verstandhouding tussen NAVO en EU. Een sterk partnerschap is nodig, dat de unieke bijdrage erkent die de NAVO en de EU beide leveren aan de stabiliteit en de veiligheid van dit continent. En dit zal hen in staat stellen om effectiever samen te werken op alle gebieden die van gemeenschappelijk belang zijn – niet slechts waar het de crisisbeheersing in de Balkan betreft.

Maar de transatlantische bondgenoten hebben een structureel forum nodig waarin zij de kernvragen inzake veiligheid, waarmee zij allen geconfronteerd worden, voortdurend kunnen bespreken. En dat forum is de NAVO, aldus de secretaris-generaal.

In de op de inleiding van de secretaris-generaal volgende discussie heeft de heer **Van Gennip** opgemerkt dat het gebied waar de NAVO optreedt steeds groter wordt. Nu wordt gesproken over hulpverlening aan Darfur. Het lijkt er op dat de lessen, te trekken uit het drama in Rwanda, worden geleerd. Echter, NAVO en EU bieden vergelijkbare diensten aan. De vraag was of de secretaris-generaal kon aangeven of zij naast en langs elkaar heen gaan werken of onder het leiderschap van één van deze organisaties. Zal er concurrentie zijn? En is de regering van Soedan werkelijk bereid een missie op haar grondgebied te aanvaarden?

De secretaris-generaal antwoordde dat de Afrikaanse Unie goed werk levert. Deze Unie heeft NAVO en EU benaderd. Het is de bedoeling dat NAVO en Europese Unie de Afrikaanse Unie gaan bijstaan, en zullen werken onder leiding van die organisatie. Op moment van spreken werken NAVO en EU aan het opzetten van een structuur en gaan zij na hoe de coördinatie kan plaatsvinden. Elk van beide organisaties dient te doen waar die goed in is, concurrentie dient te worden vermeden. De secretaris-generaal zei dat de sfeer tussen Hoge Vertegenwoordiger Solana en hem goed is. De regering van Soedan lijkt in politieke zin nog overtuigd te moeten worden, al lijkt zij de notie te aanvaarden dat hulp van buiten nodig is.

De vergadering heeft verklaringen over Darfur en Uzbekistan aangenomen.

Verklaring over *Darfur*

- 1. The members of the NATO Parliamentary Assembly are deeply concerned about the security situation in Sudan's western region of Darfur, which the United Nations has described as the world's worst humanitarian crisis.*
- 2. The Assembly applauds the African Union's efforts to help end the conflict in Darfur and strongly supports the international community's efforts to achieve peace there.*
- 3. The NATO Parliamentary Assembly therefore unanimously supports the decision, on 24 May, by the North Atlantic Council on initial military options for possible Alliance support to the African Union's mission AMIS II in the Darfur region of Sudan.*
- 4. The NATO Parliamentary Assembly welcomes the substantial financial assistance provided to the African Union mission AMIS II by the European Union.*
- 5. The NATO Parliamentary Assembly encourages the European Union and NATO to work together in a spirit of cooperation and complementarity to provide the requisite logistical and financial support in areas such as strategic airlift; training in command and control, in operations planning, in the use of intelligence and in police.*
- 6. The Assembly welcomes in that context the joint announcement by Jaap de Hoop Scheffer, NATO Secretary General, and Javier Solana, EU High Representative for the Common Foreign and Security Policy, at the United Nations-African Union donor's conference in Addis Ababa, Ethiopia, that both the Alliance and the European Union are ready, together with other partners, to help the expansion of the African Union's presence in Darfur and calls for its speedy implementation.*

Verklaring over *Uzbekistan*

- 1. The members of the NATO Parliamentary Assembly are extremely troubled and concerned by recent events in Uzbekistan. They unanimously condemn the disproportionate use of force by Uzbek*

security forces against opposition protesters and civilians in Andijan and other places.

2. *The Assembly strongly supports the United Nations' and NATO's calls for an independent international inquiry into these events. It also urges the Uzbek authorities to allow such an investigation and assist international officials in carrying it out.*
3. *In the event that the Uzbek government refuses an international inquiry, the Assembly recommends that:*
 - a) *the participation of Uzbekistan in the Euro-Atlantic Partnership Council be reconsidered, and*
 - b) *all NATO nations reconsider and eventually suspend any support to the Uzbek armed forces.*

De vergadering heeft ingestemd met het verlenen van de status van Mediterraan geassocieerd lid aan Algerije, Israël, Jordanië en Mauretanië en de status van waarnemer aan de Palestijnse wetgevende raad.

Tenslotte is de oefening *Black Dawn* nagespeeld. Oogmerk van die oefening was aanbevelingen aan de EU, de NAVO en de regeringen op te stellen die erop zijn gericht te voorkomen dat terroristen massavernietigingswapens in handen krijgen en gebruiken. De oefening leidde tot de volgende conclusies.

- De dreiging van massavernietigingswapens is reëel. Een terroristische aanval op Amerikaanse of Europese belangen valt binnen de oogmerken van Al Qaeda en aangenomen moet worden dat Al Qaeda over de daarvoor noodzakelijke deskundigheid beschikt.
- Het zou in Europa kunnen gebeuren. Veel doelen in Europa zijn aantrekkelijk voor Al Qaeda.
- Preventie is de beste optie. Na een aanslag zijn er geen goede opties meer. De meest effectieve en goedkoopste manier om terrorisme te voorkomen is wapens en splijtbaar materiaal, waar die zich ook bevinden, te bemachtigen en op een veilige plaats op te bergen.
- Het is mogelijk om concrete stappen te zetten om het risico, dat terroristen NBC-wapens bemachtigen, aanzienlijk te verkleinen. Nodig is politiek *leadership* en politieke wil.
- Europa heeft een *leadership*-rol te spelen.
- Er moet nu gehandeld worden. Tijd is van groot belang. Het gaat om een race tussen catastrofe en samenwerking, die we de terroristen niet kunnen laten winnen. We kunnen niet wachten op de eerste aanslag. Het gaat erom de regeringen ervan te overtuigen nu de maatregelen te nemen, die ze zullen nemen na een aanslag, zonder eerst een aanslag te hebben moeten ondergaan.

Uit de commissies

Hieronder worden enkele inleidingen, gehouden in de commissies, weergegeven.

1. EU-NATO Security Relations

In de Politieke Commissie heeft de heer **De Wijk**, directeur van het Clingendael *security and conflict program* en het Clingendael centre for strategische studies, gesproken over *EU-NATO Security Relations*. Hij zette onder meer uiteen dat zowel bij de EU als bij de NAVO dringend behoefte bestaat aan een nieuwe visie op veiligheid en defensie, zodat de huidige impasse tussen EU en NAVO kan worden doorbroken.

De rol van de NAVO wordt thans in toenemende mate gereduceerd tot het monitoren van het verloop van operaties gericht op het handhaven van de vrede. Spreker zei dat volgens secretaris-generaal De Hoop Scheffer de

NAVO geobsedeerd is geweest met het verbeteren van haar militaire capaciteiten, en dat zij een meer politieke rol zou moeten spelen. Spreker meende daarentegen dat de NAVO zich als militair bondgenootschap moet richten op defensiezaken, met name op het gebied van de capaciteiten. Waarom zouden we het over politieke zaken moeten hebben als de NAVO als militair bondgenootschap noch over de politieke wil noch over de capaciteiten beschikt om tot actie over te gaan, vroeg hij zich af.

De EU is op dit moment niet in staat om een geloofwaardige internationale speler te worden aangezien zij worstelt met het ontwikkelen van een defensiebeleid. Ratificatie van het grondwettelijk verdrag is van groot belang. Zonder dat verdrag zijn er weliswaar geen wettelijke of institutionele obstakels bij het implementeren van voorstellen inzake een defensie-agentschap en gevechtstroepen, maar het politieke proces van het verder ontwikkelen van het GBVB en de EVDB zal stagneren. Geen grondwet betekent verlamming van de Unie.

Capaciteiten vormen de sleutel tot het ontwikkelen van een geloofwaardig GBVB en zijn een eerste vereiste voor samenwerking tussen de NAVO en de EU en voor een strategisch transatlantisch partnerschap. De tekortkomingen zijn bekend en hebben betrekking op *intelligence capabilities*, bewapening en munitie, *command and control*, en logistieke ondersteuning. Het meest urgente probleem voor Europa is het gebrek aan een operationeel raamwerk voor grootschalige gevechtsoperaties.

De meeste van deze tekortkomingen zullen worden opgelost door de *Prague Capabilities* van de NAVO (PCC), het *European Capabilities Action Plan* van de Europese Unie (ECAP) en de *2010 Headline Goal*. Maar op weg daarheen is nog weinig vooruitgang geboekt. De essentie van zowel ECAP als PCC ligt niet in het oplossen van kwantitatieve tekortkomingen maar in het implementeren van een herstructurering van de strijdkrachten. Veel Europese strijdkrachten hebben hun oriëntatie op territoriale defensie nog niet bijgesteld. De Europese strijdkrachten beschikken over meer dan 10 000 tanks, terwijl slechts 10 tot 15% van dit aantal feitelijk inzetbaar is. Daar waar de Verenigde Staten 120 langeafstands-C-17 transportvliegtuigen inzetten, beschikt Europa over slechts vier van zulke machines.

Op papier is er niets te vinden dat de samenwerking tussen de EU en de NAVO in de weg staat. En er is ook consensus tussen Amerikanen en Europeanen over de huidige bedreigingen en uitdagingen, problemen, terrorisme, piraterij, proliferatie van massavernietigingswapens en hoe deze worden geleverd. Er bestaat tevens een aanzienlijke overeenstemming over gezamenlijke belangen: het oplossen van de problemen rond problemen schurkenstaten, veilige handelsroutes, stabiele markten en toegang tot grondstoffen. En we zijn het eens over de manier waarop deze uitdagingen moeten worden aangepakt: een holistische aanpak in crisismanagement met diplomatieke, economische en militaire middelen alsmede burgerstrijdkrachten.

Het thema rond de capaciteiten beheerst echter het gehele debat over het GBVB, de transatlantische relaties en derhalve ook de relaties tussen de EU en de NAVO. Spreker merkte op dat het geleidelijk verdwijnen van oorlog als een buitenlands politiek instrument verklaart waarom de meeste Europese landen terughoudend zijn geweest met het inzetten van strijdkrachten. Stabilisatie en reconstructie nemen een belangrijke plaats in voor Europa en er is weerstand tegen oorlogvoering en tegen het investeren in capaciteiten daarvoor. De Europeanen richten zich op de preventie van conflicten en op het bewerkstelligen van vrede. Het is duidelijk geworden dat militaire interventies en stabilisatie een verschil-

lende aanpak vereisen. De Europese aanpak en die van de Amerikanen vullen elkaar aan. Dat dient de grondslag te zijn voor wederzijds begrip omtrent de manier waarop een toekomstige crisis moet worden aangepakt. De NAVO en de EU dienen het eens te worden over een holistische aanpak waarbij een combinatie van politieke, economische en militaire instrumenten wordt ingezet. Een meer politieke NAVO is niet de oplossing. De EU is een beter forum voor het bespreken van deze holistische aanpak omdat het beschikt over het gehele arsenaal aan instrumenten.

Een speciaal platform zou moeten worden opgericht voor de transatlantische dialoog over veiligheid. Op het allerhoogste niveau vereist het besprekingen tussen de secretaris-generaal van de NAVO, de voorzitter van de Europese Commissie en de Amerikaanse president. Dit forum zou kunnen worden beschouwd als een stuurgroep. Afhankelijk van de aard van de crisis en de politieke wil van lidstaten om eraan deel te nemen, zouden de VS, de EU of de NAVO de leiding kunnen nemen, aldus de heer De Wijk.

2. Reinventing NATO

In de Commissie voor Defensie en Veiligheid heeft de heer Asmus, *executive director* van het *German Marshall Fund*, gesproken over *Reinventing NATO*. Hij zei dat het Noord-Atlantische bondgenootschap tegenwoordig geconfronteerd wordt met een paradox die het best kan worden beschreven door middel van drie observaties:

- Het bondgenootschap is tegenwoordig in meer missies en activiteiten betrokken dan ooit tevoren.
- Er bestaat geen gebrek aan nieuwe problemen waarbij men graag zou zien dat de NAVO erbij betrokken raakt of haar huidige missies uitbreidt: een grotere rol in Afghanistan, meer verantwoordelijkheden in Irak, een grotere rol in het grote Zwarte Zeegebied of een ondersteunende rol spelen bij het tot stand brengen van vrede in het Midden-Oosten. Landen staan in de rij om te komen tot nauwere strategische banden met en uiteindelijk lid te worden van het bondgenootschap; dat geldt voor bij voorbeeld verscheidene landen in de Balkan, Azerbaidjan, Georgië en Oekraïne.
- De NAVO wordt door sommige hoofdrolspelers aan beide zijden van de Atlantische Oceaan minder als centraal punt gezien. Zie de vergelijking door de Amerikaanse minister van Defensie Rumsfeld van de NAVO met een gereedschapskist, zie de opmerkingen van de Duitse Bondskanselier Schröder dat het bondgenootschap niet langer de juiste plaats is om te debatteren over de meer belangrijke strategische onderwerpen van vandaag.

Deze paradox kan op een simpele manier uitgelegd worden. De transformatie van het bondgenootschap, die plaatsvond in de tijd na de Koude Oorlog, is één van de belangrijkste redenen dat Europa thans globaal gezien vreedzamer en veiliger is dan op enig ander tijdstip in de recente geschiedenis. Echter, in de nasleep van 11 september werd het bondgenootschap geconfronteerd met de noodzaak om nogmaals te transformeren, teneinde het hoofd te kunnen bieden aan de uitdagingen van het post-Koude-Oorlog-tijdperk die zich buiten Europa voordoen, met name in het grotere Midden-Oosten-gebied. De NAVO heeft nog niet de sprong genomen die vereist is om dat met succes te bewerkstelligen.

Hoewel de veranderingen na de val van de Muur enorm lijken, kan men vandaag de dag vaststellen dat zij ontoereikend zijn om de ontwikkelingen

in de wereldpolitiek aan het begin van de 21ste eeuw bij te benen. De terroristische aanslagen van 11 september 2001 brachten een tweede geopolitieke aardbeving teweeg die het bondgenootschap ertoe dwong om de politieke parameters, die de voorafgaande strategische revisie van de NAVO hadden bepaald, te heroverwegen. Het bondgenootschap werd, strategisch beschouwd, geconfronteerd met de noodzaak om wederom een grote stap voorwaarts te doen. Een stap die zou leiden tot buiten het Euro-Atlantisch gebied en naar regio's zoals bijvoorbeeld het grotere Midden-Oostengebied. Met de Twin Towers in Manhattan viel ook de oude definitie van bedreigingen, vermeld onder Artikel 5, aan diggelen. Osama bin Laden toonde ook aan dat de scheidslijn tussen de Euro-Atlantisch veiligheid en die van het Midden Oosten aan het afbrokkelen was. De grootste bedreiging voor de Euro-Atlantische gemeenschap komt niet langer uit Europa maar van daarbuiten.

Naar aanleiding van de terroristische aanslagen in de Verenigde Staten op 11 september 2001 beriep de NAVO zich voor de eerste keer op Artikel 5. Het is aan de historici om te oordelen of de Verenigde Staten – de onbetwiste leider van het bondgenootschap – een historische fout beging toen het zich afkeerde van het bondgenootschap en dit niet nauwer betrokken bij de eerste fase van de operaties in Afghanistan. Zelfs al had het de NAVO in eerste instantie maar een beperkte rol laten spelen, dan had dit enorme en positieve politieke consequenties gehad omdat het bondgenootschap zodoende op een ander traject was gezet en er een gemeenschappelijke verbintenis was gegroeid in het aanpakken van de uitdagingen die door het nieuwe veiligheidsklimaat waren ontstaan.

Vervolgens corrigeerde de regering-Bush de koers. Vandaag de dag is Afghanistan een van de meest belangrijke missies van de NAVO. Een historische impuls ging echter verloren en de verdeeldheid over noodzaak en rechtvaardiging van de oorlog in Irak veroorzaakte verdeeldheid binnen de NAVO. Oude onenigheden, zoals die over Bosnië-Herzegovina, waren hierbij vergeleken niets. Waar het de voorbode van een tweede transformatie op het ruimere politieke vlak binnen de NAVO had kunnen zijn en het een soort doorbraak had kunnen betekenen die de weg bereidde voor meer hervormingen, hebben de gebeurtenissen van 11 september de NAVO in een paradox doen belanden zoals beschreven aan het begin van deze inleiding: drukker dan ooit, door sommigen het hof gemaakt, maar wel met het gevoel een beetje aan de zijlijn te staan.

Spreker zei nog steeds te denken dat de Verenigde Staten een strategisch bondgenootschap nodig hebben en nastreven teneinde het hoofd te bieden aan de grote bedreigingen waarmee beide zijden van de Atlantische Oceaan geconfronteerd worden. Verder heeft de NAVO vandaag de dag met twee verschillende maar in toenemende mate verbonden agenda's te maken die de kern moeten vormen van een tweede transformatie.

De eerste is het voortgaan met de strategie van het promoten en verbreiden van democratie en stabiliteit in Eurazië, met name het grotere Zwarte Zee-gebied. Specifieker betekent dit het helpen consolideren van de overwinning van de Oranje en Roze Revoluties en het verankeren van een democratisch Oekraïne tezamen met Georgië en de Zuid-Kaukasus aan het Westen. Een dergelijke verankering is ook één van de beste en meest effectieve manieren waarop Europa en de Verenigde Staten een democratische ontwikkeling in Rusland kunnen promoten, en dit moet het uiteindelijke doel zijn. Het tweede, gerelateerd aan het eerste, is de noodzaak om stabiliteit te verspreiden in het grote Zwarte Zee gebied. Niet slechts als een deel van het streven naar een eensgezind en vrij Europa, maar ook met het oog op het grotere Midden-Oosten-gebied. Dit

zal een derde grote golf van Euro-Atlantische dienstverlening en integratie tot stand brengen. Net zoals de uitbreiding van de NAVO naar Midden- en Oost-Europa bijdroeg aan het elimineren van eeuwenlange bronnen van conflict en rivaliteit, zal ook het verankeren van Oekraïne en het grotere Zwarte Zee-gebied aan het Westen de situatie in Europa verbeteren.

Deze agenda's zouden de NAVO ook in een betere positie brengen om een belangrijker speler te worden in het grotere Midden-Oosten-gebied, zijnde de plek van waaruit de meest gevaarlijke bedreigingen voor onze samenlevingen in de komende jaren lijken te zullen komen. Eerstens is dit voornamelijk een politieke uitdaging, en eerste vereiste voor een tweede transformatie van de NAVO ligt in het bereiken van overeenstemming tussen Europa en de Verenigde Staten over een nieuwe strategische doelstelling en eenheid. Ten tweede zijn de problemen waarmee we worden geconfronteerd niet bij uitstek militaire problemen. De vereiste strategieën dienen van politieke, economische en militaire aard te zijn. De NAVO zal derhalve slechts een deel van het antwoord kunnen geven en slechts één instrument van vele zijn. De rol van de Europese Unie en van de samenwerking tussen de EU en de VS zal groter worden. Echter, de rol die de NAVO kan spelen zal uniek zijn en van vitaal belang – geen enkel andere institutie kan dit teweegbrengen. Ten derde dient een intern herbalanceren tussen Noord Amerika en een in toenemende mate integrerend Europa de grondslag te vormen voor een toekomstige transformatie van de NAVO. We hebben een goed functionerende EU-NAVO relatie nodig alsook een nieuwe relatie tussen de EU en de VS van toenemend strategische aard.

3. Klimaatverandering in het Noordpoolgebied

In de Commissie voor Wetenschap en Technologie is gesproken over klimaatverandering in het Noordpoolgebied. De heer **Reiersen**, directeur van het *Centre for International Climate and Environmental research*, is opgetreden als gastspreker met als onderwerp *Climate change in the Arctic and the results of the Arctic Climate Impact assessment*. Hij herinnerde eraan dat op initiatief van Canada, Denemarken (Groenland), Finland, Noorwegen, Rusland, de Verenigde Staten, IJsland en Zweden, de *Arctic Climate Impact Assessment* is opgesteld. Hij noemde de tien belangrijkste conclusies.

1. *The arctic climate is warming rapidly and much larger changes are projected.*
2. *Arctic warming will have major implications for the entire world.*
3. *Arctic vegetation zones are very likely to shift.*
4. *Animal species diversity, ranges and distribution will change.*
5. *Coastal communities and facilities face increasing exposure to storms.*
6. *Reduced sea ice will increase shipping opportunities and access to resources.*
7. *Thawing ground will disrupt transportation, buildings and other infrastructure.*
8. *Indigenous communities are facing major economic and cultural impacts.*
9. *Elevated ultraviolet radiation levels will affect people, plants and animals.*
10. *Multiple influences interact and compound the effects of climate change.*

Vervolgens leidde de algemeen rapporteur, de heer **Nolin**, het rapport in over *Climate Change in the Arctic: a Challenge for the North Atlantic Community*. Het rapport richt zich op mogelijke, plotselinge klimaatsveranderingen. Deze veranderingen zullen hoogstwaarschijnlijk leiden tot nieuwe risicofactoren voor de mondiale geopolitieke stabiliteit op het

gebied van natuurlijke hulpbronnen, tekort aan water en voedsel, algemeen verbreide ziekten, onzekere economische vooruitzichten, snelle bevolkingsgroei en milieurampen. Het poolgebied is sneller aan het opwarmen dan andere delen van de wereld en het effect van die opwarming zal zich in de 21ste eeuw over de hele wereld manifesteren.

De klimaatsveranderingen zouden ook kunnen leiden tot verstoring van de zogenaamde «transportband van de oceanen», die warmte transporteert van de equatoriale zones naar de noordelijke geografische breedten. Als gevolg hiervan worden veel kustgebieden steeds meer blootgesteld aan stormen; het smelten van de permafrost heeft een duidelijke impact op gebouwen en wegen; de voedselketen in de poolwateren is aan het veranderen; noordelijke bossen breiden zich uit ten koste van de toendra's; tevens vindt er een verandering plaats in de distributie van vis. De opwarming van het poolgebied veroorzaakt ook een stijging van de hoeveelheid toxisch kwik en andere toxische verontreinigers die de voedselketen kunnen binnendringen en verscheidene levensvormen en tenslotte ook de mens kunnen beïnvloeden. Het smelten van de ijskappen kan leiden tot een verhoging van de zeespiegel zodanig dat bepaalde kustgebieden, zoals bijvoorbeeld Florida of Bangladesh, zwaar getroffen dreigen te worden.

De assemblee zou deze belangrijke kwestie grondig dienen te onderzoeken en conclusies en voorstellen aan de beleidsmakers moeten voorleggen.

De heer **Reiersen** legde nog uit hoe het verminderen van het zoutgehalte van de Noord-Atlantische wateren van invloed zou kunnen zijn op het functioneren van de «transportband» van de oceanen, waardoor de Golfstroom verzwakt zou kunnen worden. Hij citeerde de Verklaring van Reykjavik waarin vermeld staat dat «gezamenlijke actie nodig is om de mondiale uitstoot aan te pakken».

De voorzitter van de delegatie,
Van Gennip

De griffier van de delegatie,
Van Waasbergen